

Mit o Tantalu

- [Mit o Tantalu](#)

Jean-Huguesa Taravala, „Bogowie na uczcie Tantalą”, 1766, Pałac w Wersalu, Francja, the-athenaeum.org, CC BY 3.0

Ważne daty

476 r. p.n.e. – Powstanie *I ody olimpijskiej* Pindara

1729 - 1785 – lata życia Jeana-Huguesa Taravala

Scenariusz dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

III. W zakresie kompetencji społecznych. Uczeń:

4. jest świadomy antycznych korzeni kultury polskiej, europejskiej i światowej;
5. dzięki poznaniu źródeł kultury polskiej, europejskiej i światowej staje się jej świadomym odbiorcą i uczestnikiem.

Nauczysz się

rozpoznawać i interpretować mit o ukaraniu Tantalą;

- rozpoznawać i interpretować inne mity związane z postacią Tantala;
- wskazywać jego przetworzenia w kulturze epok późniejszych;
- badać zjawiska i przyczyny istnienia wielu wersji mitów.

Wprowadzenie

Rozmowa Tantala z Menipposem

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Film animowany pod tytułem *Rozmowa Tantala z Menipposem*. Film przedstawia rozmowę dwóch mężczyzn nad jeziorem. Wypowiadają do siebie następujące kwestie: Cóż tak płaczesz, Tantalusze? Czemu tak lamentujesz, stojąc na tym jeziorem? 1. Bo umieram, Menippie, z pragnienia. 2. Toś ty taki leniwy, że ci się nie chce schylić do wody, albo choćby, na Zeusa, zgiętą dłonią jej nabrać? 3. Cóż mi z tego, że się schylę, kiedy woda zmyka przede mną, skoro tylko zrozumie, że się zbliżam! A choć też czasem zaczerpnę jej wreszcie i zbliżam ku ustom, to nim zdołam wargi zwilżyć, już woda, nie rozumiem, w jaki sposób, przecieka mi przez palce i znów suchą mam rękę! 4. Dziwne, dziwne to sprawy, Tantalusze! Ale powiedz mi, czy koniecznie musisz pić? Przecież ciała nie masz: ciało twoje, które jako jedyne głód i pragnienie czuć mogło, spoczywa gdzieś w Lidii. W jaki więc sposób ty, dusza tylko, możesz czuć pragnienie albo pić? 5. Na tym właśnie polega moja kara, że dusza moja, jakby była ciałem, czuje pragnienie. 6. No, dajmy na to, że tak jest, skoro powiadasz, że pragnienie jako karę na ciebie nałożono. Ale czegoż ty się boisz? Czy lękasz się, żebyś z braku napoju nie umarł? Ja poza tym Hadesem nie widzę drugiego ni śmierci, która by nas

stąd w inne miejsce przenieść miała. 7. Słusznie mówisz. Ale i to także jest częścią mej kazy, że mi się pić chce, choć nie ma potrzeby.

Należy zwrócić uwagę na następujące elementy:

- obecność wody – czy sceneria jest taka sama, jak ta sugerowana w filmie przez słowa Tantala?
- obecność jabłoni i jabłek – jaką rolę pełnią one w micie o karze Tantala?

William Darlington, „Tantal” [w:] „Katechizm mitologii”, Baltimore 1832, obvil.sorbonne-universite.site, CC BY 3.0

Polecenie 1

Przeczytaj cytat z Amores Owidiusza, odnoszący się do Tantala, a następnie odpowiedz pełnymi zdaniami po łacinie na poniższe pytania.

Quaerit aquas in aquis et poma fugacia captat. Tantalus; hoc illi garrula lingua dedit.
(Owidiusz, *Amores* 2, 2, 43)

1. Quid Tantalus quaerit?
2. Ubi Tantalus aquas quaerit?
3. Quid a Tantalos captatur?
4. Quid Tantalos hanc poenam dedit?

Mit o Tantalu - dwie wersje mitu

Wprowadzenie do tekstów źródłowych 1 i 2 źródłowego – krótka pogadanka

Wiemy już, że Tantal został ukarany w Tartarze: cierpi wieczny głód i pragnienie, nie mogąc złapać uciekających przed nim owoców i wody. Owidiusz w czytanim przez nas powyżej fragmencie sugeruje, że przyczyną było jego gadulstwo. Za chwilę przekonamy się jednak, że nie jest to jedyne wyjaśnienie.

Mit o ukaraniu Tantala pozwala nam zaobserwować pewną bardzo specyficzną cechę greckich mitów, a mianowicie fakt, że często istnieje wiele równoległych i wyraźnie się od siebie różniących wersji danego mitu. Mity bowiem były pierwotnie żywymi, przekazywanymi ustnie opowieściami, a spisujący je [mitografowie](#) mieli dostęp do różnych wariantów tych historii. Wyjątkowo dobrze można zjawisko to zauważyć na przykładzie opowieści o Tantalu i jego losie.

Lektura tekstu źródłowego 1: Pierre Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*. s.v. Tantal, s.v. Pelops

Największą sławę w mitologii przyniosła Tantalowi kara, jaką cierpi on w Tartarze (...). Wszelako pisarze nie są zgodni co do przyczyn tej kary. Oskarżano go o pychę: zaproszony przez bogów do ich stołu miał zdradzić ludziom boskie sekrety, o których swobodnie przy nim rozmawiano. Miał też kraść w czasie uczt nektar i ambrozię i częstować nimi swoich śmiertelnych przyjaciół. (...). Co do innych przyczyn kary (...) podobno w młodości Pelops [syn Tantal] stał się ofiarą zbrodni dokonanej przez swego ojca, Tantal, który zabił go, poćwiartował i przygotował z niego potrawę, którą podano bogom. Niektórzy mitografowie uważają, że Tantal postąpił tak z pobożności, ponieważ wówczas panował w jego królestwie głód i król nie miał nic innego, by złożyć bogom w ofierze. Najczęściej jednak twierdzono, że Tantal chciał w ten sposób wystawić na próbę wszechwiedzę bogów. Wszyscy bogowie od razu poznali, jakie mięso im podano, z wyjątkiem Demeter, która (...) spożyła mięso z ramienia, zanim się spostrzegła, co to było (...). Bogowie jednak złożyli na nowo ciało Pelopsa i przywrócili mu życie.

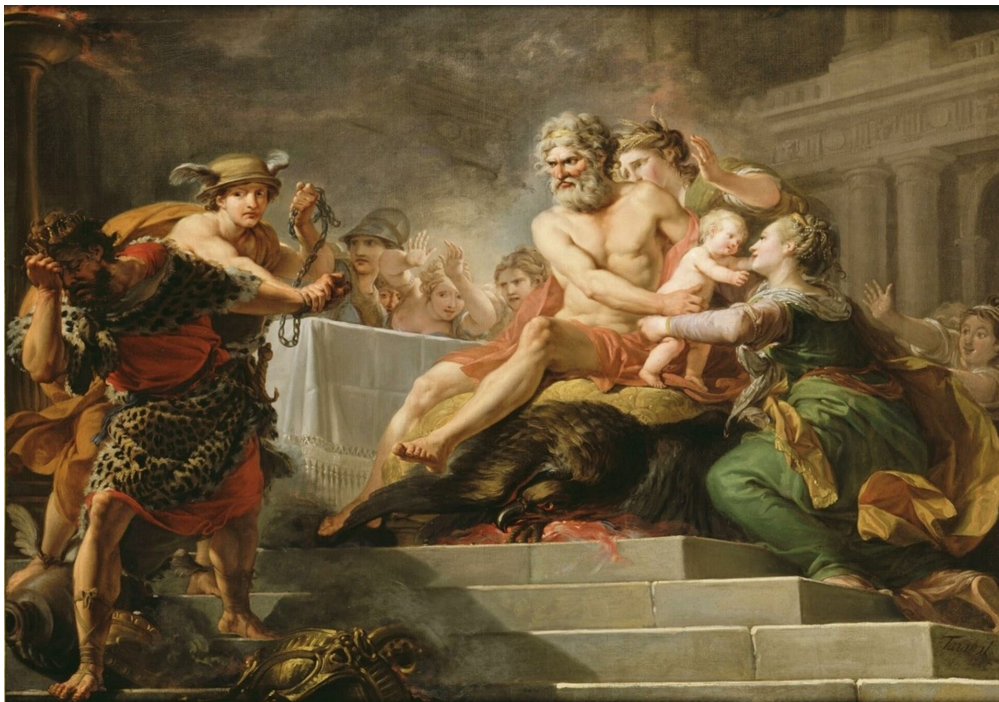
Ćwiczenie 1

Mitografowie wskazują różne powody, dla których Tantal miał zostać ukarany w Hadesie. Spośród podanych wybierz wyjaśnienie kary Tantal, którego NIE MA w poznanych przez nas antycznych źródłach.

- ☐ Tantal zabił syna, a jego ciało podał bogom na uczenie.
- ☐ Tantal zabił swego brata w sporze o władzę.
- ☐ Tantal okazał się plotkarzem, który zdradził ludziom tajemnice bogów.
- ☐ Tantal ukradł bogom nektar i ambrozię.
- ☐ Tantal okazał nadmierną pychę.

Analiza i omówienie obrazu

Jean-Hugues Taraval (1729–1785) był francuskim malarzem epoki baroku, twórcą scen alegorycznych i mitologicznych.

Jean-Hugues Taraval, „Bogowie na ucztę Tantala”, 1766, Pałac w Wersalu, Francja, the-athenaeum.org, CC BY 3.0

Analiza obrazu

Scena ukazana na obrazie przedstawia moment wskrzeszenia Pelopsa przez bogów i początek ukarania Tantala. Postać króla widzimy w lewym rogu obrazu: ubrany w purpurę i zwierzęce skóry Tantal w koronie na głowie został już skuty łańcuchami przez Hermesa – boga, którego zadaniem jest m.in. odprowadzanie dusz w zaświaty. Hermes tradycyjnie nosi ozdobiony skrzydełkami kapelusz.

Po prawej stronie mamy grupę bogów. Król Olimpu, Zeus (z symbolizującym go orłem u stóp) podaje małego Tantala siedzącej poniżej bogini. Za Zeusem widzimy wychylającą się ku dziecku postać w wieńcu z kłosów, rozpoznawalną jako bogini Demeter. Przy stole zasiadają inni bogowie (Ares w hełmie).

Ćwiczenie 2

Przyporządkuj imiona do opisów zachowania i działań postaci mitologicznych w micie o uczcie Tantala i jego artystycznych reprezentacjach.

Zjada kawałek ciała ofiary:

Pelops

Jako król bogów skazuje Tantala na karę:

Demeter

Pada ofiarą własnego ojca:

Zeus

Odprowadza ukaranego Tantala do Tartaru:

Hermes

Tantal w *Odzie olimpijskiej I*

Oda olimpijska

(...) Synu Tantala, wyśpiewam twe losy inaczej niż
poprzednicy. Gdy ojciec zaprosił na ucztę wspaniałą
Do miłej siedziby w *Sipylos*,
Od wzajemniając bogom biesiadę
Wtedy pan świetnego trójzębu [Posejdon]
Z sercem opanowanym pragnieniem miłosnym
Porwał cię i zawiózł złotym zaprzęgiem
Do wysokiego domu szeroko czczonego Zeusa. (...)
Zniknąłeś z oczu – szukali cię mężowie,
Lecz nie mogli przyprowadzić do matki,
Wtedy sąsiad zazdrosny powiedział w tajemnicy,
Że mieczem twe ciało pocięto
I wrzucono do wody na ogniu kipiącej
Że kęsy z twego ciała
Podzielili na stoły i jedli.

Ćwiczenie 3

Oceń, czy poniższe zdania zgodne są z wersją mitu podaną przez Pindara w *Odzie olimpijskiej* I.

☐ Matka chłopaka zaczęła rozgłaszać, że został on zabity.

☐ Pindar deklaruje, że jego opowieść jest inna niż wcześniejsze.

☐ Tantal miał zazdrosnego sąsiada.

☐ Posejdon zabrał Pelopsa na dno oceanu, do swego domu.

☐ Posejdon porwał Pelopsa.

☐ Bogowie odmówili udziału w uczcie Tantala.

Tantal – podsumowanie wiadomości o micie

Źródło: online skills, licencja: CC0.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij imię postaci tak by pasowało do zdania.

filia Tantali fuit.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij imię postaci tak by pasowało do zdania.

Lydiae rex fuit.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij imię postaci tak by pasowało do zdania.

filius Tantāli fuit.

Ćwiczenie 7

Uzupełnij imię postaci tak by pasowało do zdania.

mons in Lydia est.

Polecenie 2

Na podstawie poznanych w bieżącej lekcji mitów o Tantalu i Niobe wymień trzy zbrodnie, które według Greków zasługiwały na szczególną karę bogów.

Ćwiczenie 8

Uzupełnij imię postaci tak by pasowało do zdania.

in saxum mutāta est.

Zadanie domowe

Polecenie 3

Starożytni nie są zgodni co do przyczyn kary dla Tantała i podają bardzo różne odpowiedzi. Zabaw się w policjanta, który musi rozstrzygnąć o kwestii winy króla. Napisz krótki raport, podsumowujący podawane przez antycznych pisarzy przyczyny, i zdecyduj, którą z nich uważasz na najbardziej wiarygodną. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Słowniki

Słownik pojęć

cynicy

szkoła filozoficzna, powstała w Grecji w IV w. p.n.e. Za jej założyciela uchodził Antystenes, a za najsłynniejszego przedstawiciela – Diogenes z Synopy. Cynicy głosili, że w życiu warto dążyć jedynie do cnoty, odrzucając wszystko inne – majątek, pozycję społeczną, role polityczne, konwenanse i obyczaje itd.

Lidia

kraina w Azji Mniejszej, według mitu ojczyzna Tantała.

Lukian z Samosat

pisarz grecki z II w. n.e., mistrz literatury satyrycznej.

Menippos z Gadary

filozof i pisarz z IV/III w. p.n.e., związany z nurtem filozofii cynickiej. W twórczości Lukiana często pojawia się jako bohater.

mitograf

pisarz spisujący lub kolekcjonujący mity.

Sipylos

góra w Lidii; u jej stóp miało mieścić się miasto, uważane w mitologii za siedzibę Tantała.

Słownik łacińsko-polski

Galeria dzieł sztuki

Jean-Huguesa Taravala, „Bogowie na uczcie Tantala”, 1766, Pałac w Wersalu, Francja, the-athenaeum.org, CC BY 3.0

Bibliografia

Pindar, *Oda olimpijska I*, przeł. A. Szastyńska-Siemion, Wrocław 1981.

J. Parandowski *Mitologia*, Londyn 1992

P. Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, Wrocław 2008.

R. Greaves, *Mity greckie*, Kraków 2009.